

AINEKAVA - Rahatarkus

Koostajad: Karolin Piiskoppel, Raul Kadaste

Ainevaldkond	Loodusained, matemaatika, majandus.
Kursuse nimetus	Rahataruse valikkursus gümnaasiumis
Kestvus	20 kontakttundi kestvusega 75 minutit.
Kursuse lühikirjeldus (Mis kursus see on? Kursuse eripära.)	Rahatarkuse kursus annab olulised teadmised ja oskused, kuidas planeerida oma edukat finantsilist tulevikku ehk oma unistuste elu. Kursuse jooksul arutame teemadel nagu raha teenimine, raha laenamine, raha kulutamine, raha säästmine ja raha kasvatamine (investeerimine). Uurime, kuidas teha teadlikke ja enda jaoks parimaid rahalisi otsuseid, võrdleme erinevaid laenukohti ja pensionifonde. See kursus aitab sul saada finantsiliselt iseseisvamaks ja rahatargaks nooreks.
Kuidas toetab kursus üldpädevuste saavutamist? (Milliste üldpädevuste saavutamisele kursus kaasa aitab)	Kooli õppekavas sätestatud pädevused: 1) minapädevus 2) ettevõtlikuspädevus 2) teaduspädevust 3) digipädevust Lisaks GRÕK 4) suhtluspädevust - suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada, oma seisukohti esitada ja põhjendada 5) sotsiaalset ja kodanikupädevust (ehk ainult sotsiaalset osa ilmselt) - teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi .
Mida see kursus annab? (Õpitulemused ehk kursusel õppimise tulemusel omandatud teadmised, oskused ja hoiakud.)	1) Oskab seada konkreetseid lühi- ja pikaajalisi säästmiseesmärke ja kavandada säästmist, sh meelerahufond. Lühikeste eesmärkide juures panna kirja kalendrisse sünnipäevad, kohustused ja planeerida vaheajad. Pikemaajaliste eesmärkide juures uurida palgarakendusest kolme eriala ning nende keskmist palka. Planeerimine ning selle käigus eelarve tegemine (näiteid eelarvest minuraha.ee). Ühe ürituse/sünnipäeva eelarve, reisieelarve, suvevaheaja eelarve), pere ühe kuu eelarvest pikemalt rääkida tulude kulude juures. (2 x 75min) Küsimus: Mida on vaja selleks, et eesmärk saaks päriselt täidetud? Mis on sinu parim süsteem, et asjad saaks tehtud? 2) Säästmine – See on esimene samm, et ise oma raha juhtima hakata ning oluline samm, et ka tulevikus investeerima hakata. Säästmise vajalikkus. Oskab analüüsida oma sissetulekuid ja väljaminekuid ning rahalist seisut. Eelarve tutvustus. (2 x 75 min) Küsimus: Mis on sinu säästmise nipid? Mis on sinu ebavajalikud kulutused, mida teed iga päev/nädal/kuu... ? 3) Võrdleb erinevat tüüpi laenukohti, arvestades intressimäära, inflatsioonimäära, kogumaksumust, igakuiste maksete suurust. Oskab hinnata laenu rolli rahaasjade korraldamisel. Selgitab, kuidas laenu

intressimäär ja krediidikulukusemäär erinevad. Laenu tüüptingimuste dokumendiga tutvumine. Tutvub võlanõustaja teenusega. (2 x 75 min).

Küsimus: Mis on need küsimused, mille peale peab inimene mõtlema enne laenu võtmist?

- 4) Rahanduslik elukaar ning pöördelised sündmused igas etapis. Oskab hinnata elumuutvate sündmuste (abiellumine, laste saamine, õnnetus, surm) mõju finantsplaneerimisele. Oskab eristada rahalist väärtust emotsionaalsetest jt väärtustest.

Küsimus: Millist elu sa endale tahad aktiivses pensionieas ja passiivses pensionieas? (1 x 75 min)

- 5) Raha, lississetulek, töö ja palk (miinimumpalk, mediaanpalk, keskmine palk Eestis ja erinevates maakondades). Maksud. Ümbrikupalk. Töö ja lepingute liigid, näited. Tööelu.ee. Mis erialadel on võimalik saada palka rohkem kui 3000 € ja mis haridustase on selleks vajalik. Mõistab tulude suurendamise võimaluste erinevusi (nt palgatöö vs investeerimine). Mõistab ja oskab analüüsida riski ja tootluse omavahelist seost. Oskab kriitiliselt hinnata ostudega seotud teadete, pakkumiste ja soovitude usaldusväärsust. Oskab hinnata, kuidas sissetuleku suurus ja tarbimisvalikud mõjutavad elukvaliteeti nii ühiskonna, keskkonna kui üksikisiku tasandil.

Küsimus: Mida teha noorema, mida ei taha/saa teha vanemas eas, kuigi vanemas eas võib olla finantsvabadus saavutatud. (3 x 75 min)

- 6) Pensionisambad. Aktiivselt juhitud pensionifondid, passiivselt juhitud pensionifondid. Pensionifondi valik. Pensionieskuses.ee. Teab, kuidas alustada pensioni planeerimisega. Mõistab pensioni varase planeerimise olulisust. Rahatarkuse kaardimängu küsimustega rühmatöö. (2 x 75 min)

- 7) Liitintress ja tähtajaline hoius. Liitintressi mõju säästmisel ja investeerimisel. Erinevate pankade tähtajaliste hoiuste võrdlemine. Liitintressi kalkulaatorid. Rahatarkuse mentorklubi 2023-24 tööleht "Liitprotsendiline kasvamine - hoiuse valimine " (viide töölehele materjalide juures). (1 x 75 min)

- 8) Saab aru ja oskab kirjeldada, millised eeldused peaksid investeerimisega alustamiseks olema täidetud. Tunneb tähtsamate varaklasside (kinnisvara, võlakirjade ja aktsiate) olemust ning erinevust. Mõned näited aktsiatest, indeksfondidest. Materjalide, veebilehtede tutvustus, kus rohkem lugeda ja õppida algajal investoril. **Küsimus:** 1) Miks investeerida? 2) Mõttele läbi, mis isikuomadused Sul on, mis toetaksid (juba toetavad) Sind investorina. 3) Missugused Sinu isikuomadused on need, mis Sind investorina pigem ei toeta. (2 x 75 min)

	<p>9) Analüüsib eluaseme üürimise ja ostmise eeliseid ja puudusi. Kinnisvarasse investeerimise erinevad võimalused (ost-müük ja ost, et üürida). Peale gümnaasiumi lõppu edasi õppima minnes erinevad võimalused eluasemeks, nt üürimine, ühiselamus elamine. (2 x 75 min)</p> <p>10) Erinevad toetused noorele, kust leida infot (nt oma valla kodulehelt, erinevad organisatsioonid ja läbi nende projektide). Toetused ülikoolis, rakenduslikus kõrgkoolis ja kutsekoolis. Erinevad võimalused, kuidas noorema olla aktiivne - osavõtmine erinevatest projektidest (nt korraldada üritus koolis või kogukonnas), minna töövarjuks. Kuidas saada töövarjuks ning miks üldse sellist võimalust kasutada. (1 x 75 min)</p> <p>11) Võimalusel Cashy rahamäng (ühe mänguvariandi korral kestab terve mäng u tund aega). Õpilaste esitlused teemal „Minu elu 10. a pärast“. (2 x75 min)</p> <p>Läbi kogu kursuse erinevate teemade juures:</p> <p>12) Julgeb küsida abi ja on motiveeritud otsima infot enne oluliste finantsotsuste tegemist (nt tööle minemisega seonduv, raha laenamine, investeerimine).</p> <p>13) Rahatarkuse silmaringi laiendamine, podcastide ja raamatute soovitusel.</p>
<p>Hindamine (Hinne või A/MA. Kuidas saab positiivse hinde? Kuidas hinnatakse saavutatud õpitulemusi?)</p>	<p>Kursuse hinne on mitmeeristav (A/MA). Kursuse läbimiseks on vaja teha esitlus teemal “Minu elu 10 a pärast” ja vastata Teras kõikidele arutlevatele küsimustele, st puudumise korral on vaja küsimused enne kursuse viimast tundi järele vastata.</p> <p>Õpetaja kommentaar: Lisasin Stuudiumis Terasse küsimuse (mõned näited toodud teemade juures), millele ootasin vastust. Küsimused olid lahtised, kus õpilased said väljendada enda mõtteid ja soove. Küsimuste eesmärk on, et õpilane saaks ennast ning oma mõtteid ja ideid väljendada.</p>
<p>Materjalid</p>	<p>Finantsaabits: Finantsaabits Minuraha</p> <p>Tagasi Kooli e-tunnid: Rahatarkus - E-tunnid</p> <p>Pensionitarkus: Pensionitarkus Sotsiaalministeerium</p> <p>Cashy rahamäng: Cashy: Gamified Financial Education for Credit Unions</p> <p>Tööelu portaal Tööelu portaal</p> <p>Pensionikeskus Pensionikeskus</p> <p>Palgarakendus Palgarakendus Statistikaamet</p> <p>Vestluskaardid “Räägiks rahast?” Vestluskaardid "Räägiks rahast?" - Mikroinvestor</p> <p>Tööleht Liitprotsendiline kasvamine- hoiuse valimine Rahatarkuse mentorklubi Mentorklubides loodud õppematerjalid - IV kooliaste Rahandusministeerium</p> <p>Raamatud:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jaak Roosaare „Rikkaks saamise õpik“ (nüüd saadaval ka venekeelsena)

	- Kristjan Liivamägi, Tõnn Talpsepp, Tarvo Vaarmets „Rahaedu põhimõtted“- Kristi Saare "Kuidas alustada investeerimisega" ja "Kuidas saavutada finantsvabadus"